

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

БАБЕНКО Володимир Іванович - кандидат юридичних наук, доцент, державний радник юстиції 2 класу, перший заступник прокурора Київської області

В статті досліджуються теоретичні, методологічні та практичні проблеми адміністративного та правового статусу прокуратури в Україні. ґрунтуючись на розгляді всього історичного розвитку інституту судового слідства України, встановлено механізм державних обвинувачень, визначено сутність та структуру адміністративно-правового статусу. Описано правові основи діяльності прокуратури України. Розкрито зміст прав та обов'язків, які присущі органам прокуратури України.

Важливе місце в статті уделено проблемам юридичної відповідальності прокурора в Україні.

Ключові слова: суб'єкт адміністративного права, органи прокуратури, нагляд і контроль, адміністративно-правовий статус, завдання, функції, структура, компетенція, повноваження, відповідальність, взаємодія.

Постановки проблеми в загальному вигляді

У період перебудови правової системи України особливого значення набувають актуальні питання визначення сутності та особливостей адміністративно-правового статусу органів прокуратури України на основі наукового аналізу чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів й узагальнення практики їх реалізації. Зазначені питання викликані необхідністю реформування адміністративно-правового статусу прокуратури,

а також пошуком подальших шляхів її розвитку для забезпечення суттєвого покращення прав і свобод людини і громадянина.

Дослідження і історично-правовий аналіз організації, становлення та розвитку прокуратури України, сутності та структури адміністративно-правового статусу органів прокуратури, правових засад організації діяльності прокуратури, напрямків її реформування, прав і обов'язків прокуратури, особливостей правозастосовчої діяльності та юридичної відповідальності працівників прокуратури, реалізації адміністративно-правового статусу органів прокуратури у взаємодії з іншими суб'єктами адміністративного права дають підстави для визначення поняття і структури адміністративно-правового статусу прокуратури.

Виклад основного матеріалу дослідження

На думку автора, адміністративно-правовий статус органів прокуратури утворюється врегульованим законодавством порядком створення, реорганізації, ліквідації цих органів, визначенням функцій і завдань прокуратури та наділенням їх необхідною компетенцією для виконання покладених державою прав та обов'язків. В адміністративно-правовому статусі прокуратури мають бути юридично закріплені цілі, завдання та функції, компетенція, організаційна структура і відповідальність.

Адміністративно-правовий статус прокуратури характеризується змістом прав та

обов'язків, закріпленими адміністративно-правовими нормами, визначеним місцем прокуратури у системі органів державної влади, засобом реалізації владних повноважень.

До змісту адміністративно-правового статусу органів і посадових осіб прокуратури України слід віднести обсяг їх правосуб'єктності, обов'язки і права щодо утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку стосовно захисту від неправомірних посягань шляхом нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів, представництва інтересів громадянина або держави в адміністративному суді та у справах про адміністративні проступки, а також при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи фізичних осіб.

Виходячи з того, що у перекладі з латинської слово «статус» означає положення, стан чого-небудь або будь-кого: «статус людини», «статус особи», «статус громадянина», «статус органу», автор підтримує позицію науковців, про те, що такі категорії, як «правовий статус» та «правове становище», носять синонімічний характер [1].

Серед науковців правничої науки мається індивідуалізація правового статусу того чи іншого суб'єкта права чи правовідносин межами окремої науки (дисципліни), у зв'язку з чим поширеними стали такі словосполучення, як «конституційно-правовий статус», «адміністративно-правовий статус»; «кримінально-процесуальний статус» та інші [3, 4, 5]. Між тим, такий підхід носить дискусійний характер, оскільки визначеність правового статусу суб'єкта права (правовідносин) залежить від законодавства конкретної галузі права, що його регулює. Доцільно зазначити наявність так званого міжгалузевого правового регулювання статусу окремих суб'єктів, до якого можливо віднести органи прокуратури. Правовий статус органів прокуратури залежить насамперед від того, яке місце вони займають у структурі органів державної влади України.

Особливість правового статусу прокуратури України в тому, що вона є прокуратурою змішаного (наглядово-обвинувального) типу, виконує функції як нагляду за вико-

нанням законів, так і кримінального переслідування. Більшість науковців вважає, що пріоритетною функцією прокуратури є захист прав і законних інтересів громадян. - У теперішній час прокуратура виступає дієвою інстанцією, де людина може знайти реальну, швидку і безкоштовну допомогу в захисті своїх прав [5, 7, 9].

Нормативне регулювання адміністративно-правового статусу прокуратури визначає його призначення і напрямки здійснення правозахисної та контрольної-наглядової діяльності, кримінального переслідування, сфери його компетенції, забезпечення механізмів реалізації ним своїх повноважень.

Юридична природа і структура адміністративно-правового статусу органів прокуратури України розглядає обов'язки і права як основи адміністративної правосуб'єктності прокуратури, юридичну відповідальність її працівників, особливості правозастосовчої діяльності та взаємодії прокуратури з іншими державними органами і громадськими організаціями [6, 8].

Відповідно до ст. 121 Конституції України прокуратура здійснює функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої безпеки громадян [1].

При визначенні функцій прокуратури важливо враховувати, що вони являються видами діяльності цих органів, які обумовлюються призначенням прокуратури, характеризуються визначеним предметом провадження, спрямовані на вирішення поставлених завдань і здійснюються у межах наявних компетенцій.

Реалізуючи кожну функцію, працівники прокуратури повинні діяти в межах повноважень, передбачених законом, застосовуючи спеціально-дозвільний метод правового регулювання.

Прокуратура є єдиною централізованою системою, яка виконує особливий вид дер-

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються теоретичні, методологічні і практичні проблеми адміністративного та правового статусу прокуратури в Україні. На основі розгляду всього історичного розвитку інституту судового слідства України встановлено механізм державних обвинувачів визначено сутність і структуру адміністративно-правового статусу. Описані правові засади діяльності прокуратури України. Розкрито зміст прав і обов'язків, які притаманні органам прокуратури України.

Значне місце у статті приділено проблемам юридичної відповідальності прокурора в Україні.

жальної діяльності, пов'язаний з усією системою державного механізму України і не відноситься до жодних гілок влади. Визначення прав і обов'язків усіх суб'єктів адміністративно-правових відносин, а також повноважень працівників прокуратури, забезпечує реалізацію своїх прав та обов'язків. Повноваження, організація і порядок діяльності органів прокуратури визначаються окремим законом, а реалізація компетенції прокуратури носить публічно-правовий, імперативний характер [2].

Висновки

Адміністративно-правовому статусу прокуратури притаманні самостійні правові елементи, які визначають його зовнішню форму, виражають правовий статус суб'єкта права, основні ознаки, параметри поведінки суб'єкта права, закріплюючи його структурні елементи та їх сутність.

На сучасному етапі розвитку України прокурорський нагляд є ефективною та доцільною формою державного контролю від імені держави за додержанням та застосуванням законів, маючи виокремлену законодавчу самостійність прокуратури, окремий адміністративно-правовий статус, чіткі функції та компетенцію, що включає, зокрема, окреслені повноваження по здійсненню нагляду за додержанням законності, визначену відповідальність за виконання покладених завдань, сприяння ефективній та законній діяльності органам виконавчої та судової влади.

Забезпечення законності є найважливішою сферою практичного функціонування

SUMMARY

The article investigates the theoretical and methodological and practical problems of administrative and legal status of the prosecution in Ukraine. In the article all historical period of development of the institute of legal prosecution of Ukraine are established, the mechanism of state prosecutors is determined, the essence and structure of its administrative and legal status is specified. The legal principles of activity of the Prosecutor of Ukraine are described. The content side of rights and duties that belong to the prosecutor's bodies of Ukraine is revealed.

Significant place in the article is given to the problems of the legal responsibility of the Prosecutor of Ukraine.

правової системи держави для необхідності подальшого розвитку процесу побудови в Україні правової держави. Тому потребує вдосконалення адміністративно-правового статусу органів прокуратури як найважливішого інструменту підтримання режиму законності, охорони та захисту прав і свобод громадян.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Про прокуратуру: Закон України : від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 53. – Ст. 794.
3. Аверьянов В.Б. Функции и организационная структура органа государственного управления: учеб. пособие / – Киев : Наук. Думка, 2979. – 150 с.
4. Бандурка А.М., Тищенко Н.М. Административный процесс: Учебник. – Х., 2001. – 353 с.
5. Беззубов Д.О., Заросило В.О., Коренева М.М., Подоляка С.А. Трансформація та розвиток адміністративного права в умовах сучасного правотворення: навч. Посібник. – К. : “МП Леся”, 2014. – 176 с.
6. Коліушко І.Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. – К., 2002. – 260 с.
7. Малюга В. Система принципів організації та діяльності прокуратури: суть, класифікація / В. Малюга // Вісник прокуратури. – 2001. – № 6. – С. 31–36.
8. Тертишник В. Концептуальні аспекти прокурорського нагляду. Вісник прокуратури. – 2002. – № 6 (18). – С. 14–19.
9. Шуба В.В. Адміністративно-правові відносини органів прокуратури України: загальнотеоретичні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – Д., 2006. – 200 с.